
PISEMNY EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI Z GEOGRAFII

SZKOŁY MŁODZIEŻOWE

wersja nieoficjalna

Sesja wiosenna
Rok szkolny 2003/2004

Termin 12 maja 2004
Godz. 09:00

Najważniejsze wskazówki dla zdającego:

1. Zestaw zawiera pięć zadań, z których wybierasz do rozwiązania trzy.
2. Barwna mapa jest załącznikiem do wyłącznie do zadania I.
3. Zadania składają się z pytań, które nie przepisujesz.
4. Każde zadanie ma dwie części. Część I zawiera szczegółowe pytania, które wymagają ścisłych – zgodnych z poleceniem – odpowiedzi. Część II to jedno pytanie, które wymaga zgodnej z poleceniem dłuższej odpowiedzi. Twoja dłuższa odpowiedź powinna być spójna i posiadać logiczną strukturę.
5. Odpowiedzi w czystopisie zapisuj wyłącznie długopisem lub piórem w kolorze niebieskim lub czarnym. Ołówek służy wyłącznie do wykonywania graficznej części odpowiedzi (np. wykresów).
6. W trakcie egzaminu możesz korzystać również z prostego kalkulatora i linijki.
7. Za poprawne odpowiedzi do wszystkich pytań można uzyskać maksymalnie 90 punktów.
8. Warunkiem otrzymania najniższej oceny pozytywnej jest uzyskanie 30 punktów.
9. Aby otrzymać ocenę celującą należy :
 - uzyskać co najmniej 84 punkty z całości egzaminu
 - w odpowiedziach do przynajmniej dwóch pytań z części II zadań wykazać się wiadomościami wykraczającymi poza te, których wymagano od Ciebie w szkole oraz umiejętnościami twórczego myślenia.

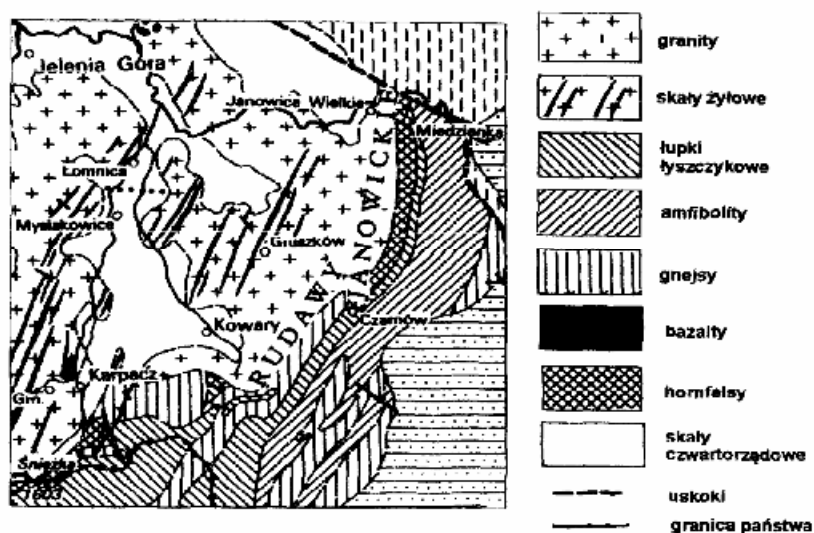
ZADANIE I

Środowisko geograficzne Rudaw Janowickich

Część I

Materiał źródłowy do pytania 1.

Szkic geologiczny Rudaw Janowickich

Pytanie 1 (3 pkt)

Na podstawie szkicu geologicznego podaj nazwy skał budujących Rudawy Janowickie oraz wybierz spośród niżej podanych dwa typy skał, do których one należą.

Typy skał: magmowe, metamorficzne, osadowe.

Pytanie 2 (3 pkt)

Odszukaj na barwnej mapie i zapisz nazwy obiektów przedstawionych opisem:

- przełęcz stanowiąca południową granicę Rudaw Janowickich.
- Część Rudaw Janowickich założona z kilku wzgórz o najwyższej wysokości 654 m n.p.m.
- Schronisko młodzieżowe w Strużnicy.

Pytanie 3 (3 pkt)

Opisz dolinę Bobru między wschodnią granicą mapy a Trzcińskiem.

Pytanie 4 (3 pkt)

Oblicz odległość w linii prostej między stacją PKP w Janowicach Wielkich a schroniskiem młodzieżowym w Strużnicy.

Pytanie 5 (3 pkt)

Wybierasz się na pieszą wędrówkę z Centrum Karpnik na Skalnik – najwyższy szczyt Rudaw Janowickich. Oblicz różnicę wysokości jaką musisz pokonać.

Pytanie 6 (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego Skalnik jest bardzo dobrym punktem widokowym do podziwiania krajobrazów Sudetów.

Pytanie 7 (3 pkt)

Na Skalniku jest $-2,3^{\circ}\text{C}$. Oblicz jaka temperatura jest wtedy na Przełęczy Rudawskiej. Do obliczeń przyjmij spadek temperatury $0,6^{\circ}\text{C}/100\text{m}$. Zapisz wykonywane obliczenia.

Pytanie 8 (3 pkt)

Oceń atrakcyjność turystyczną Janowic Wielkich. Ocenę uzasadnij trzema argumentami.

Część II

Pytanie 9 (8 pkt)

Rudawy Janowickie są częścią Sudetów. Przedstaw wewnętrzne i zewnętrzne procesy rzeźbotwórcze, które wpłynęły na ukształtowanie powierzchni tego regionu Polski.

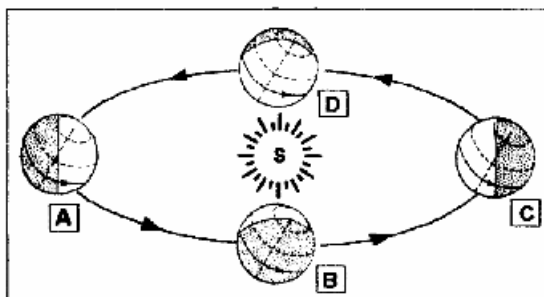
ZADANIE II

Ruchy Ziemi i ich następstwa

Część I

Materiał źródłowy do pytania 1.

Ruch obiegowy Ziemi

Pytanie 1 (2 pkt)

Na rysunku oznaczono literami A, B, C, D cztery charakterystyczne położenia Ziemi w czasie jej ruchu obiegowego dookoła Słońca. Podaj daty, w których one występują.

Pytanie 2 (2 pkt)

Wypisz z poniższych (A-F) oznaczenia literowe tych miejsc, w których występuje zjawisko:

- nocy polarnej
- górowania Słońca w zenicie.

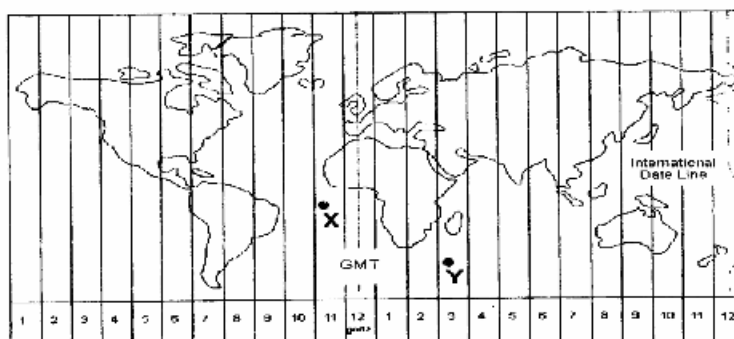
miejsce	A	B	C	D	E	F
współrzędne geograficzne	82°N, 25°W	65°S, 42°E	45°S, 180°W	20°N, 90°E	0°, 15°W	5°S, 45°E

Pytanie 3 (4 pkt)

Porównaj oświetlenie Ziemi w strefie międzyzwrotnikowej i podbiegunowej północnej. Uwzględnij wysokość Słońca nad horyzontem w południe oraz zmiany długości trwania dnia i nocy w ciągu roku.

Materiał źródłowy do pytania 4.

Strefy czasowe

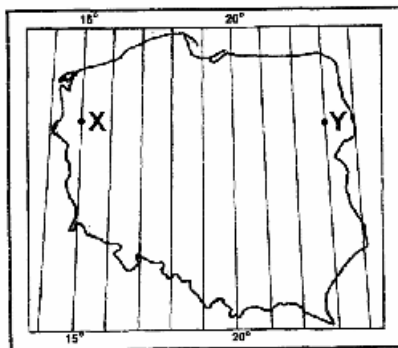
Pytanie 4 (2 pkt)

Na mapie zaznaczono punktami X i Y położenie dwóch statków. Która godzina czasu strefowego jest na statku X, w momencie gdy na statku Y jest godzina 18 tego czasu? Zapisz obliczenia.

Pytanie 5 (3 pkt)

Oblicz, która godzina miejscowego czasu słonecznego w Tokio (140°E) w momencie, gdy w Warszawie (21°E) jest godzina 13 tego samego czasu. Zapisz obliczenia.

Materiał źródłowy do pytania 6.

Pytanie 6 (4 pkt)

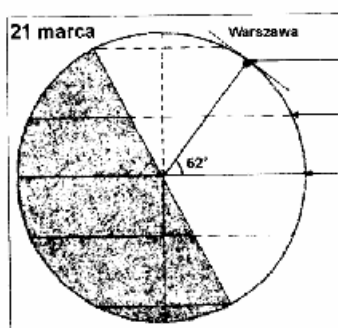
Polskie radio podaje godzinę 12 czasu zimowego.

- Która godzina miejscowego czasu słonecznego jest w tym samym momencie w punkcie X?
- Która godzina czasu urzędowego jest w tym samym momencie w punkcie Y?

Uzasadnij swoje odpowiedzi.

Zwróć uwagę na długość geograficzną punktu X. Pamiętaj, że radio podaje czas urzędowy.

Materiał źródłowy do pytania 7.

Pytanie 7 (3 pkt)

Wykorzystując rysunek oblicz wysokość Słońca w momencie górowania w Warszawie.

- 21 marca
- 22 czerwca

Zapisz wykonane obliczenia.

Pytanie 8 (2 pkt)

Które z niżej zapisanych lat były przestępne zgodnie z kalendarzem gregoriańskim? Uzasadnij odpowiedź wykonując stosowne obliczenia.

- 1900
- 1992
- 1996
- 2000

Część II

Pytanie 9 (8 pkt)

Porównaj ruch obrotowy i obiegowy Ziemi. Uwzględnij ich parametry oraz konsekwencje.

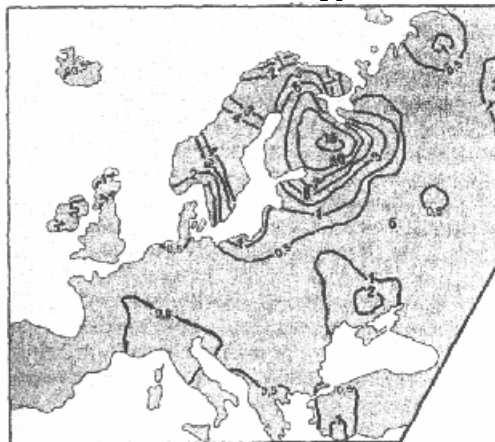
ZADANIE III

Jeziora na świecie oraz w Polsce.

Część I

Materiał źródłowy do pytań 1-2.

Jeziorność Europy (%)

Pytanie 1 (2 pkt)

Wymień nazwy pięciu krajów, w których znajdują się obszary o jeziorności powyżej 4%. Uwaga! Jeziorność danego obszaru to udział powierzchni jezior w jego ogólnej powierzchni.

Pytanie 2 (1 pkt)

Podaj główną przyczynę znacznej jeziorności tamtych obszarów.

Materiał źródłowy do pytania 3.

Jeziora odpływowe i bezodpływowe
(uproszczony podział wg kryterium: charakter wymiany wody)

Pytanie 3 (4 pkt)

Przepisz do czystopisu i uzupełnij poniższą tabelę. Powyższy rysunek wykorzystaj do określenia charakteru wymiany wody wymienionych w tabeli jezior.

jezioro	państwo, w którym znajduje się jezioro lub położone nad jeziorem*	typ genetyczny	charakter wymiany wody (wpisz A lub B)
Kaspijskie			
Arałskie			
Bajkał			
Ontario			

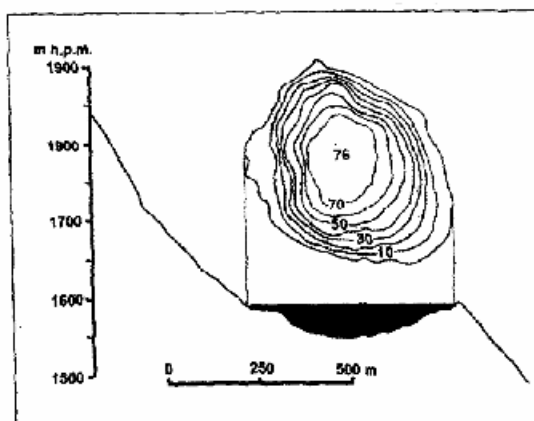
* jeżeli jezioro leży w obrębie kilku krajów wystarczy podać nazwę jednego z nich

Pytanie 4 (3 pkt)

Szczególnie dużo jezior o znacznej powierzchni i o znacznych głębokościach występuje we wschodniej Afryce. Wyjaśnij krótko ich genezę oraz podaj nazwy własne trzech z nich.

Materiał źródłowy do pytania 5.

Czarny Staw nad Morskim Okiem

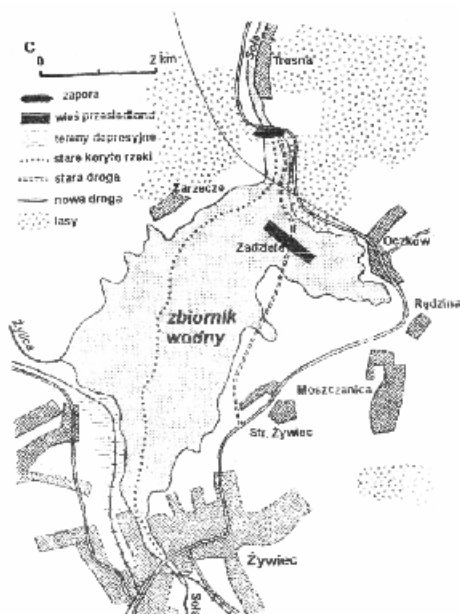
Pytanie 5 (3 pkt)

Opisz Czarny Staw nad Morskim Okiem. W opisie uwzględnij genezę oraz cechy odczytane z rysunku.

Pytanie 6 (2 pkt)

Wymień dwa zjawiska i/lub procesy, których działanie prowadzi do zaniku jezior.

Materiał źródłowy do pytania 7.

Pytanie 7 (4 pkt)

- Podaj nazwę własną sztucznego zbiornika wodnego, który powstała rzeka Sole, z został przedstawiony na mapie.
- Na podstawie mapy i własnej wiedzy wymień zmiany, jakie nastąpiły w środowisku geograficznym w wyniku powstania sztucznego zbiornika wodnego na Sole.

Pytanie 8 (3 pkt)

Małymi zbiornikami wodnymi, typowymi między innymi dla obszaru Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, są wyrobiska z wodą i zapadliska z wodą. Ich geneza jest związana z działalnością człowieka. Wyjaśnij bliżej ich powstawanie.

Część II

Pytanie 9 (8 pkt)

Przedstaw genezę, rozmieszczenie i wykorzystanie jezior naturalnych w Polsce.

ZADANIE IV

Ruch naturalny ludności w Polsce i na świecie.

Część I

Materiał źródłowy do pytań 1-5.

Tab. 1 Ruch naturalny w wybranych krajach świata (na 1000 ludności)

kraje	urodzenia żywe		zgony		przyrost naturalny	
	1990	2001	1990	2001	1990	2001
Australia	15,4	12,6	7,0	6,6	8,4	6,0
Białoruś	13,9	9,2	10,7	14,1	3,2	-4,9
Bułgaria	12,1	8,6	12,5	14,2	-0,4	-5,6
Czechy	12,6	8,9	12,5	10,5	0,1	-1,6
Dania	12,3	12,2	11,9	10,9	0,4	1,3
Kanada	15,2	10,8	6,9	7,4	8,3	3,4
Litwa	15,3	9,1	10,7	11,6	4,6	-2,5
Niemcy	11,4	8,9	11,5	10,0	-0,1	-1,1
Polska	14,3	9,5	10,2	9,4	4,1	0,1
Rosja	13,4	9,1	11,2	15,6	2,2	-6,5
Rumunia	13,6	9,8	10,6	11,6	3,0	-1,8
Słowenia	11,2	8,8	9,3	9,3	1,9	-0,5
Szwecja	14,5	10,3	11,1	10,6	3,4	-0,3
Ukraina	12,7	7,7	12,1	15,2	0,6	-7,5
Turcja	24,8	22,0	6,8	6,7	18,0	15,3
Węgry	12,1	9,5	14,1	13,0	-2,0	-3,5
Włochy	10,0	9,4	9,6	9,3	0,4	0,1

Pytanie 1 (2 pkt)

Podaj nazwy krajów, w których w 1990 i 2001r. zanotowano ujemny przyrost naturalny.

Pytanie 2 (3 pkt)

Podaj nazwę kraju o:

- Najniższym przyroście naturalnym w 2001r.,
- Najwyższym wskaźniku urodzeń w 2001r.,
- Najmniejszej zmianie przyrostu naturalnego w latach 1990-2001.

Pytanie 3 (4 pkt)

Na podstawie danych w tabeli 1 sformułuj wniosek dotyczący tendencji zmian wskaźnika urodzeń w wymienionych w tabeli krajach europejskich po 1990 r. oraz podaj trzy przyczyny zmian.

Pytanie 4 (3 pkt)

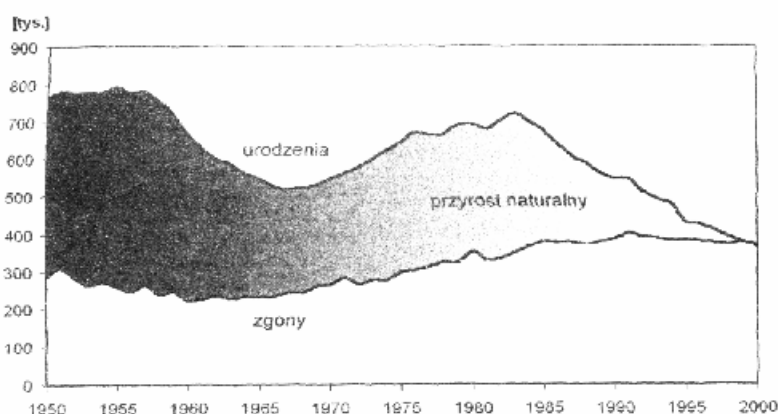
Na podstawie danych w tabeli 1. podaj nazwy dwóch krajów, w których nastąpił największy wzrost wskaźnika zgonów w okresie 1990-2001 oraz wyjaśnij jego przyczyny.

Pytanie 5 (2 pkt)

Porównaj wskaźnik przyrostu naturalnego w 2001r. w zamieszczonych w tabeli 1. krajach europejskich z innymi krajami świata zamieszczonych w tej samej tabeli.

Materiał źródłowy do pytań 6-7.

Ruch naturalny ludności w Polsce

Pytanie 6 (3 pkt)

Na podstawie wykresu uzupełnij zdania:

- W Polsce najwięcej dzieci, bo około tyś urodziło się wr.
- Najwięcej zgonów odnotowano w r.

Pytanie 7 (3 pkt)

Opisz zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w latach 1980-2000. W opisie uwzględnij wartości odczytane z wykresu.

Pytanie 8 (2 pkt)

Oblicz przyrost rzeczywisty ludności Polski w 2002r. wiedząc, że:

- przyrost naturalny w 2002r. wyniósł -5,7 tyś.,
- wyemigrowało z Polski 24,5 tyś. osób
- przybyło do Polski 6,6 tyś. osób.

Zapisz wykonane obliczenia.

Część II

Pytanie 9(8 pkt)

Podaj, w których regionach świata występuje wysoki przyrost naturalny, wyjaśnij jego przyczyny oraz określ konsekwencje społeczne i gospodarcze tego zjawiska.

ZADANIE V

Baza surowcowa Polski

Część I

Pytanie 1(4 pkt)

Wymień dwa surowce mineralne występujące na obszarze Polski, które utworzyły się w erze kenozoicznej. Dla każdego z nich podaj przykładowy obszar eksploatacji.

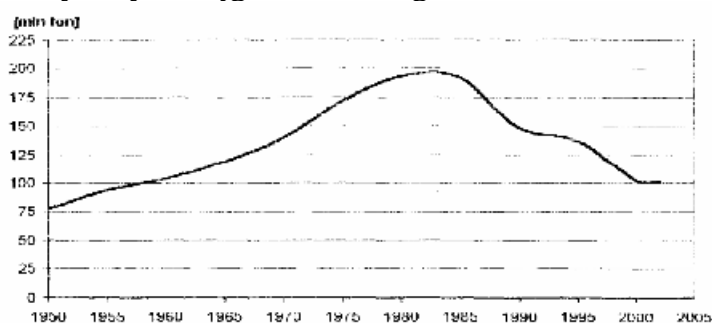
Pytanie 2 (3 pkt)

Dopisz nazwy surowców mineralnych do miejsc ich eksploatacji:

- a. Bogdanka i Rybnik
- b. Działoszyn i Sitkówka-Nowiny
- c. Olkusz i Trzebinia.

Materiał źródłowy do pytania 3.

Wydobycie węgla kamiennego w latach 1950-2002

Pytanie 3 (3 pkt)

Opisz na podstawie wykresu zmiany w wydobywaniu węgla kamiennego w Polsce w latach 1950-2002.

Pytanie 4 (2 pkt)

Podaj trzy przyczyny zmian w wydobywaniu węgla kamiennego w Polsce po 1980r.

Materiał źródłowy do pytania 5.

„ O intensywności przekształceń rzeźby terenu badanego obszaru świadczy powierzchnia gruntów zabudowanych wraz z drogami, na które przypada 37,9%, a na nieużytki przeważnie przemysłowe 7,5% całego obszaru. Na grunty użytkowane rolniczo i tereny leśne przypada tylko 39,7% badanego obszaru, a ponadto objęte są one ujemnymi skutkami wpływu działalności górniczej. Gospodarka leśna, podobnie jak rolnictwo, na obszarze niecki bytomskiej, pozostaje pod znacznym wpływem warunków ekonomiczno-społecznych kształtowanych przez przemysł. Do XIX wieku nastąpiła silna trzebież lasów dla potrzeb górnictwa rud cynku i ołowiu. Od połowy XIX wieku poważnie wzmożł się proces wylesienia spowodowany rozwojem górnictwa węgla i towarzyszącym mu rozwojem przemysłu, budowa miejską oraz sieci dróg. (...) Zasadniczą przyczyną dewastacji terenów leśnych stanowią: zanieczyszczenia powietrza, mechaniczne uszkodzenia, poeksploatacyjne deformacje powierzchni ziemi i zaburzenia warunków hydrogeologicznych.”

Pytanie 5 (4 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy podaj cztery przykłady zmian w środowisku przyrodniczym spowodowanych górnictwem węgla w Zagłębiu Górnośląskim.

Materiał źródłowy do pytań 6-7.

Tab. 1 bilans węgla brunatnego w Polsce (w tys. Ton)

wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002
Przychód	67 584	63 564	59 497	58 223
ze źródeł krajowych	67 584	63 551	59 497	58 221
wydobycie	67 584	63 547	59 484	58 211
Rozchód	67 584	63 564	59 497	58 223
Zużycie krajowe	67 391	63 355	59 487	58 182
w tym w elektrowniach,				
elektrociepłowniach	67 045	62 282	59 149	57 695
Eksport	193	368	9	41

Pytanie 6 (1 pkt)

Na podstawie danych z tabeli sformułuj wniosek dotyczący zmian wydobywania węgla brunatnego w Polsce w latach 1990-2002.

Pytanie 7 (2 pkt)

Oblicz:

- Ile % wydobytego węgla brunatnego w Polsce w 2002r. zużyto w elektrowniach, elektrociepłowniach i ciepłowniach.
- O ile mln t zmniejszyło się w latach 1990-2002 zużycie węgla brunatnego w elektrowniach. Zapisz wykonane obliczenia.

Pytanie 8 (2 pkt)

Wymień cztery surowce mineralne, które importuje Polska z powodu małych zasobów własnych lub ich braku.

Pytanie 9 (1pkt)

Podaj nazwy dwóch surowców mineralnych mających duży udział w eksporcie z Polski.

Część II

Pytanie 10 (8pkt)

Przedstaw i oceń bazę surowcową Polski dla rozwoju hutnictwa metali.